

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Allocutiones Sacrae, Sꝰer Evangelia Dominicarvm totius anni

Jahoda, Johann

Pragæ, [ca. 1659]

Dominica V. post Pentec: Ira stultiæ soror.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51496)

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

Ira stultitiæ soror.

Qui dixerit: fatue, &c. Matth: 5.

Ti mirum est in tanta hominum frequentia tam paucos sapientiæ operam dare; sic magis mirum omnes velle videri sapientes. Dicebat aliquando Socrates: si præconis voce è theatro juberentur cuncti fullones & futores stare, ij assurgerent soli, qui artes illas profitentur: si verò sapientes consurgere juberet, omnes omnino illico starent. Ita nullus quamvis stultus sutor, aut vilis reperitur cerdo, qui se non multum sapere putet, & dicat, etiam sibi cerebrum esse, nec in sola Gracia sapientes nasci. Sed cerebrum quidem omnibus est, plurimis tamen non in capite, verum, quod Italicum proverbium sonat (ha il cervello sopra la beretta) supra pileum. Non unus hodie *octavus* numeratur *sapiens*; *stultorum* quippe, teste mortalium Sapientissimo, *infinitus est numerus*, quamvis nemo in eo numero centeri velit. Compellare quempiam stultum adeo grave scomma est, ut ipsis inferni ignibus judicetur piandum: *qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehenna ignis*. At si licet scapham appellare scapham, cur non stultum vocare stultum liceat? Ipse certè Christus hoc titulo proprios subinde insignivit discipulos, cum eis minus sapienter de resurrectione sua discurrentibus in faciem dixit: *O stulti!* Quidquid sit tamen, nemo liben-

Ecl. 1. 15.

Luc. 24. 25

ter stios sive animi, sive naturæ audit, defectus: sic si cœcum appelles cœcum, aut luscum voces luscum, utrumque gravissimè exacerbis, & offendis. Prodest nihilominus sæpe opportuna defectuum exprobratio, tum nimirum, dum non lædendi, sed corrigendi gratiâ fit. Ut enim Medicus amicè cum ægro agit, si morbum ei suum indicat; ita non amicus esse non potest, qui alteri vitium exprobrat, ut corrigat. Et hinc illi solùm ad gehennam damnantur, qui fratres suos stultos & fatuos ex immoderata irâ & animo convitiandi appellitant, quos tamen ego veriores stultos in præsentî sermone pronuntia- bo, ubi ostendero iram nimiam esse germanam stultitiæ sororem.

Duplicem Philosophi in homine appetitum constituunt: alterum concupiscibilem, irascibilem alterum. Ille fertur in objectum ut bonum vel malum sensibile absolutè; hic in objectum ut bonum vel malum arduum & difficile, generatque spem, desperationem, timorem, audaciam, & iram. Est autem ira appetitus irascentis ad præsens malum vindicandum perturbatio. Iuxta Ciceronem libido puniendi ejus, qui injuriâ læsisse videtur. Passio, si quæ alia, regi nescia, facillimèq; rationem prævertens; hinc merito Seneca: *nulla celerior ad insaniam*. Hinc Ennius: *ira est initium insania*.

Cic. Tuscul. quest.

Sen. de ira c. 35.

D d

nia

nia : Hinc Poëta : *ira brevis furor est.* Hinc Flavius Crispus pro symbolo : *homo non homo iratus.* Hinc M. Gregorius : *per iram sapientia perditur.* Et Magnus Dalmata : *ira est signum insipientie, quia quamvis aliquis existimetur sapiens, si iracundus sit, insipiens arguitur.* Quibus omnibus apprimè consentit divinus Sapiens, cum ait : *ira in sinu stulti requiescit.* Campensis vertit : *solent ferè esse stulti qui proni sunt ad iram.* Apud stultos enim tam facilis est ira, ut eam non secus ac aliquis chartam è sinu extrahant, dum minimà re offenduntur, vociferantur, tumultuantur, litigant, furunt. Et verò si, quod Dion verissimè dixit : *stultus est qui non est animi sui dominus*, quis irato stultior, qui sibi ipsi iraque suæ nescit dominari, qui, ut loqui solemus, totus quantus est extra se, & apud se non est, (a) qui, ut ait Chrysostomus, in illo furore suo non secus ac mente captus quid faciat non advertit. *Videas iratos (verba ejus sunt) velut insanos turpiter in medium precipites ferri.* Cum enim circa præcordia effervuit ira, ignem emittit, tota inflatur facies, ardent oculi, in compositè manus moventur, ridiculè prosiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus insultant, in eosque nulla ab insipientibus differentia irruunt; & cum hæc faciunt, tanquam amentes nihil sentiunt, nihil intelligunt; sed asinorum more, calcibus morsibusque invicem insultant. Ecce non tantùm stultis, sed insuper *Asinis* iratos confert orator aureus. Stulti enim multùm asinos referunt in eo, quòd æquè stolidi & stupidi, haudquam mitiùs ac illi tractentur, quòd ad plagas & fustes damnati, in quos illud Plauti meritò recitavero : *Neque ego homines magis asinos unquam vidi, ita plagis costa callent, quos dum ferias tibi plus noceas; eo enim ingenio hi sunt flagritruba.* Quidam furiosus, ut refert antiquarius scriptor Cælius, percutere volebat agasonem. Cum hic exclamasset : *Atheniensis sum, alter effervescente amplius iram fustibus asellum adortus, cum bile & minis vociferabatur; at tu Atheniensis non es. Athenas certe (quod sapientiæ seminarium est) ipse vix viderit, ac proinde non minor asinus, qui stolidum pecus tam stolidè & stultè ceciderit.* Nec absimilis huic Ajax Telamonis filius, qui, propter arma Achillis mortui Vlyssi in præmium virtutis data, in furorem versus armata loro cædebat, existimans se interficere Græcos; ac tandem proprio gladio incubuit. (a) Alius mulæ calcitranti præ ira recalcitrabat. (b) Evrylochus quidam arrepto cum carnibus veru ad forum usque cucurrit, coquum suum persequens. (c) Quæ major infania?

Eleganter per proverbium Hebræi *בַּבַּיִתְּךָ בַּבַּיִתְּךָ בַּבַּיִתְּךָ* *baccis, baccos, baccas*; in crumena, in calice, in ira indoles & ingenium hominis ostenditur. In crumena quippe cognoscitur ejus avaritia vel liberalitas; in calice sobrietas, vel ebrietas manifestatur: in ira, prudentia vel stultitia; prudentia quidem in dissimulanda offensa, stultitia in subita excandescencia. Nam quòd bene observavit Salomon : *fatuus statim indicat iram suam, qui autem dissimu-*

Plaut. in Pseudolo.

Cæli. l. 23. antiq. lect. c. 20.

a Sophoc. in Ajax.

b Plut. in comm. c. 2. var. lect. c. 21.

Prov. 11. 15.

simu-

simulat injuriam, callidus, id est prudens est. Sic Saul à prudentia ex eo maxime commendatur, quod in sui inauguratione dissimularet se audire scommata filiorum Belial, dicentium: *num saluare nos poterit iste?*

1. Reg. 10. 27

Habet hanc præ alijs sibi maxime propriam qualitatem stultus, quod nunquam sibi ipsi constet, nunquam unus, sed semper alius & alius, atque à se ipso, ut versicolor vestitus ejus denotat, quodammodo diversus sit, juxta illud: *stultus ut luna mutatur*, quæ modò pallida, modò rubicunda apparet, nunc plena & rotunda, nunc corniculata, nunc falcata, & quasi abscissa. Planè sic iratus, de quo Ambrosius: *quomodo potest unus esse, qui nunc iracundia inflammatur, nunc indignatione gravi exaestuat, nunc vultu exaerescit, nunc pallore immutatur per momenta varius & discolor?* Similiter Lactantius: *cum, inquit, in animum ira incidit, velut seiva tempestas tantos excitat fluctus, ut statum mentis immutet, alternis vultum maculet nunc suffusus rubor, nunc pallor albescens.* Elcana mitissimus ex eo maxime in scripturis laudatur, quod fuerit unus: *fuit vir unus de Ramathaim sopherim.* Cur non quidam, quod conformius Latinitate & bonæ Syntaxi dicendum videbatur? Origenes hic pro sua ingenij subtilitate mysterium evolvit, & ait: *Vide si hoc non pertinet ad laudem Iusti, quod dicatur de eo: erat vir unus. Nos, qui peccatores sumus, non possumus hunc titulum laudis acquirere, quia unusquisque nostrum non est unus, sed est multi. Intuere vultum alicujus irati, nunquid ille unus, &c.?*

Eccli. 27. 12.

Amb. l. 3. ep. 25. ad Vercellens. Eccles. Lactant. l. de ira Dei c. 5.

1. Reg. 1.

Porro inter eos qui facillimè irascuntur Ludovicus Vives aquæ potiores numerat, idque ob tenues spiritus incendio iræ aptissimos. Et quibus tam proprium aquam bibere ac stultis, vina enim illis propinare, est illorum insaniam magis accendere. Bibunt & irati aquam, cujus meminit Iobus: *bibunt quasi aquam iniquitatem*, quam sibi alios fodiendo effodiunt. *Scriptum enim est*, ait Ambrosius: *vir iracundus effodit peccatum*, pro quo Hebræus legit *גורגורא*, quod est gutture attrahit, veluti potum. Et D. Iacobus: *ira viri justitiam Dei non operatur*, hoc est, ut S. Clemens explicat: *ubi est ira, ibi non est Dominus, sed amica Satana.* Vel ut quidam alius: *ira non operatur id quod justum, æquum, rationi consonum, & sanctum est.* Per iram enim, verba sunt citati Ambrosij, *justitia relinquuntur, quia dum perturbata mens judicium sine ratione exasperat, omne quod furor suggerit rectum putat. Per iram lux veritatis amittitur, quia cum menti iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit. Per iram Spiritus sancti splendor excutitur, qui super humilem & quietum requiescere dicitur. Per iram concordia rumpitur. Per iram gratia vitæ socialis amittitur; quia qui se ex humana ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter solus vivat. Quod & ipsum stultitiæ non minimum est argumentum; quæ enim cum stultis societas? quæ conversatio? qui plerumque ut rixosi & furiosi ab alijs segregantur, adeo ut dixerit Salomon: *expedit magis urse occurrere raptis festi-**

Iob. 15. 16.

Prov. 15.

Iacob. 1. 20.

Clem. l. 2.

constit. c. 37

Amb. de S.

Ioseph. q. 5.

Prov. 17. 12.

bus, quàm fatuo in stultitia sua, quasi diceret, satius est incurrere in ursum, quàm in stultum. Versus enim quandoque, ut ex historijs habemus, objectu virginis & infantis mansvescit, quod stulti & irati non faciunt, qualis insanissimus, omnibusque Orci Furijs peior Herodes, in quem est ille Ecclesiæ versus: *Herodes iratus occidit multos pueros in Bèthleem, Iuda civitate David.*

Liv. dec. 1.

Qualis ferocissima Tullia, quæ ne objecto quidem proprii Patris corpore mitior facta, carpentum super illud agere non exhorruit. Qualis Horatius, qui obviam in porta sororem plusquam ursinâ rabie jugulavit. Apud Romanos ferocibus tauris fœnum è cornu suspendebatur in signum ferociæ, & aliorum cautelam, hinc illud:

Fœnum in cornu gerit.

Et: - - *cornu ferit ille, caveto.*

Similiter stultis hodie appenduntur, nolæ, & flagella, ut qui illis occurrunt, tempestive declinent, nî velint batui.

Vtinam idem mos in biliosis servaretur, utinam ijs fœnum & nolæ de pileo suspenderentur, securiores multò incederemus, nec tor credo hodie sanguinarias cædes spectaremus, & audiremus. Quàm sæpe auditum est hunc illumve in platea, in angiportu, in bivio cæsum, quòd in furiosum aliquem forte fortunâ impegit, seseque ad eum vel levissimè attriverit. Non patitur attractum furor, quia igneus, nec atteri sustinet, quin instar silicis scintillas de se spargat: qui procul ab irato, *procul a fulmine.* Hinc rectè sapuit Sidonius quidam dicaculus apud Sabellicum; dum causam rogatus: cur à

*Sabel. l. 9.
c. 11.*

M. Crasso incessendo pertinaciter abstineret, qui aliàs nulli rogatorum, parceret, respondit: quia Crassus fert fœnum in cornu.

Quid quòd nec ullam amicitiam cum iracundis contrahendam moneat Sapiens: *noli esse amicus homini iracundo.* Cur ita? quia (ut loquitur Autor libri de amicitia apud Augustinum,) *non diu leges amicitia vel jura servabit: non enim ad amicitiam sunt idonei nimis iracundi, instabiles, suspiciosi, verbosi; quæ quatuor in electione amici notanda sunt. Difficile est eum, quem sæpe iracundia furor exagitat, non aliquando assurgere in amicum.* Quis amicior Alexandro quàm Clitus? & tamen ut levi de causa ab eodem lanceâ trajectus est! Factum sic ferè describit Curtius: "In

Prov. 22.

24.

Tom. 4. 0.

perum Au-

gust. de a-

mic. c. 12.

Curt. l.

8. c. 3.

convivio, cum Alexander immodicus æstimator sui, celebrare quæ gesserat, cœpisset, gravis etiam eorum auribus, qui sentiebant vera memorari: Clitus verò Philippi acta, bellaque in Græcia gesta paulò intemperantiùs præsentibus priora præferens, commemorasset; Rex velut patienter audiret, quibus Clitus obtinebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Ceterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret, nihil eo remittente, magis exasperabatur. Itaque rapta ex manibus armigeri lancea, Clitum percutere conatus, à Ptolomæo & Perdicca inhibetur, qui medium complexi, & obluçtari perseverantem morabantur. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat; signumque tubâ

„ tubâ dari, ut ad Regiam armati coi-
 „ rent, jubet. Tum verò Prolo-mæus &
 „ Perdiccas genibus advoluti orant, ne
 „ in tam præcipiti ira perseveret, spati-
 „ umque potiùs animo det, omnia po-
 „ stero die justius executurum. Sed clau-
 „ sæ erant aures obstrepente ira. Itaque
 „ impotens animi procurrit in Regiæ ve-
 „ stibulum, & vigili excubanti hastâ ab-
 „ latâ constitit in aditu, quo necesse erat
 „ ijs, qui simul cænaverant, egredi. Ab-
 „ ierant ceteri: Clitus ultimus sine lu-
 „ mine exibat. Quem Rex, quisnam es-
 „ set, interrogat. Eminebat etiam in
 „ voce sceleris, quod parabat atrocitas.
 „ Et ille non jam suæ, sed Regis iræ im-
 „ memor, Clitum se esse, & de convivio
 „ exire respondit. Hæc dicentis latus ha-
 „ stâ transfixit, morientisque sanguine
 „ aspersus: I nunc, inquit, ad Philip-
 „ pum, & Parmenionem, & Attalum.
 Facti tamen ubi ad se rediisset mox e-
 um poenituit, adeo ut præ nimio dolo-
 re illam eandem hastam è corpore ja-
 centis in se retorserit, infixissetque pe-
 ctori, ni vigiles qui accurrerant, obsti-
 tissent. Nimirum plerumque furori
 comes it poenitentia, nam

Horat. l. 1.
 epist. ep. 7.

— qui non moderabitur iræ
 In festum volens esse, dolor quod suase-
 rit & mens,
 Dum poenas odio per vim festinat
 inulto.

Plutarch.

Tum primùm post cædem factam mul-
 ti suam agnoscunt stultitiam, tum co-
 mas cum Alexandro vellicant, ora la-
 niant ungvibus, caput solo allidunt,
 ingeminantes illud: ô quam stulte egi!
 Quippe, ut bene dixit Plutarchus, qua-

cunque irâ commoti faciunt homines, ea
 necessum est cæca sint & imprudentia, &
 omnino errata. Non enim fieri potest, ut
 concitatus irâ ratione utatur.

Dum Ioseph Patriarcha Fratres suos
 ex Ægypto pro adducendo Patre di-
 mitteret, hoc unum eis sollicitè com-
 mendavit: ne irascamini in via. Quod
 observans D. Ambrosius: quam bene,
 inquit, docet ab iracundia præcaven-
 dum! quòd ea possit etiam amantes sui se-
 parare germanos. Et separavit enim
 verò luctuosissimè geminos fratres Li-
 minæos familiæ nobilissimæ ac vetu-
 stissimæ, qui per æstatem ruri cum no-
 ctu à cæna sub Iove patulo fortè obam-
 bularent, deque diversis rebus diversa
 inter se loquentes coelum subinde in-
 numeris pictum stellis suspicerent, al-
 ter eorum per jocum dixit, precari se
 tot sibi boves esse, quot stellas fulgere
 conspiceret; ad quæ alter mox item
 per jocum: utinam mihi pratum esset
 instar coeli latum; & simul ad fratrem
 conversus: ubi tu tuos pasceres boves?
 In tuo illo prato, respondet iste. Quid
 si ego nollem? reponit ille: te etiam
 invito pascere. Tunc me invito? in-
 quit; & ita altercando risu in iram, ira
 in rixam & serium furorem conversa,
 dum neuter alteri vult cedere, exertis
 utrinque gladijs, quibus malâ fortunâ
 ambo erant accincti, se invicem crude-
 liter confoderant. Nonne isti maximi
 fuere stulti, qui de ente rationis ita
 contendebant? O quòd demum vespa-
 niæ non perducit stultissima cholera!

Sed ecce quæ à me dicta sunt hæc-
 nus, in contrariam planè partem re-
 torquere videtur Philosophorum Prin-
 cepts,

Gen 45.25.

Amb. l. de
 Ioseph. c. 13.

Bernardin.
 Scardone?

Arist. l. 5. Ethic. ceps, sic alicubi docens: ira vacuitas minimè laudabilis: nam qui non irascuntur pro quibus oportet, & ut oportet, & cum oportet, & quibus oportet, fatui sunt, nam neque sentire, neque dolere videntur. Ira, inquit Tullius, data est homini quasi *cos fortitudinis*; vel, ut Magnus Gregorius: quasi *virtutis instrumentum & ancilla*; vel, ut Nemesius: quasi *satellitum rationis ad executionem vindictæ malorum*. Est naturæ apprimè utilis ad facta ardua: est in homine quod miles in Republica. Sine illa enim quis se heroem probabit? quis generosus, quis audax, quis magnanimus audiet? quis facinus memoriâ dignum attentabit? quis bello & prælijs aptus erit? Columba quia felle carent, ideo imbelles, solâque accipitris conspectâ umbrâ fugiunt. Leones contra quia plus ceteris animalibus biliosi, propterea fortissimi, & magnanimi. Hæc tamen & similia objecta nihil omnino mex adversantur sententiæ. Ira enim (Angelici Doctoris verba sunt) *dupliciter se habet in homine; quandoque enim prævenit rationem & irabit eam secum ad operandum; quandoque verò sequitur rationem, & est quasi instrumentum ipsius: prior nunquam non mala est; posterior sæpe necessaria, tum nimirum, dum non tam nostra, quàm DEI gloria læditur. Et ad hanc nos incitat David: irascimini & nolite peccare, hoc est, ut idem S. Doctor exponit: irascimini contra vitia aliorum, & tamen nolite peccare, eos inordinate corrigendo, quia debet ira dirigi per rationem. Vel ut S. Augustinus: irascimini vobis ipsis de præteritis peccatis, id est agite pœnitentiam, & ulterius peccare desinite. Quasi diceret: flagra & funes contra vos ipsos expedite, asinum vestrum, pigrum videlicet ac deses corpus (sic enim illud appellabat S. Franciscus) verberibus afficite, stimulis urgete, ac pungite, cruentate, inediâ macerate, onerate laboribus; verbo, sic irascimini, & sapietis,*

Psal. 4. 6.

DOMI-